

Оригинални научни рад
УДК 930.2:339.5(497.13)“1418“
DOI 10.7251/GPB2013135K

Александар Крстић*

Историјски институт
Београд

**ПОСЛЕДЊА ДВА ПИСМА ДУБРОВАЧКЕ ОПШТИНЕ
КНЕЗУ ГРГУРУ ВУКОСАЛИЋУ О УКИДАЊУ
НЕЗАКОНИТЕ ЦАРИНЕ У ПОПОВУ**

Дубровник, 1418, јануар 5.
Дубровник, 1418, април 26.

Сажетак: У раду се доносе критичка издања последња два, од четири сачувана, писма Дубровачке општине упућена кнезу Гргуру Вукосалићу поводом царине коју је увео на Заблатку у Попову поред Стона. Дубровачке власти су дуже од две године протестовале против поменутог царине код кнеза Гргура, тражећи да је укине, а жалиле су се и краљу Остоји, који им је тим поводом издао посебну повељу. Због тога, а притиснут и другим дубровачким мерама, кнез Гргур укинуо је спорну царину, о чему је 6. јула 1418. године издао повељу у Дубровнику. Као и претходни дубровачки дописи кнезу Гргуру, и писма од 5. јануара и 26. априла 1418. сачувана су у концепту у тзв. Русковој књизи (*Lettere e commissioni di Levante* 1) у Државном архиву у Дубровнику.

Кључне ријечи: кнез Гргур Вукосалић (Николић), царина, Дубровник, Попово, Стон, краљ Стефан Остоја, писмо.

Користећи несређене прилике у Босанском краљевству, средином друге деценије XV века, кнез Гргур Вукосалић (Николић) установио је нову царину на својим поседима на западном ободу Поповог поља, на Заблатку, близу међе дубровачке територије. Будући да је ова царина погађала интересе дубровачких грађана и трговаца, одмах је изазвала реакцију дубровачких власти. Оне су упутиле више писама кнезу Гргуру Вукосалићу, са захтевом да се спорна царина испред Стона укине, од којих су сачувана четири, послата у периоду од јануара 1416. до априла 1418. године. Пошто смо у претходним свескама *Грађе о прошлости Босне* објавили прва два писма Дубровачке општине хум-

* Ел. пошта: aleksandar.krstic@iib.ac.rs, albited@gmail.com

ском властелину о царини у Попову,¹ овом приликом објављујемо последња два писма, настала 5. јануара и 26. априла 1418. године. Како кнез Гргур није укинуо незакониту царину ни после интервенције краља Остоје у прилог дубровачких захтева, дубровачка влада му је у писму од 5. јануара 1418. поновила раније захтеве да укине спорне „новштине“. У исто време, Дубровчани су у више наврата разматрали мере које треба предузети против непопустљивог суседа. Као најефикаснија у датом тренутку (крај фебруара – почетак марта 1418) била је одбијање Гргурићевих захтева да му се исплати могориш.² Након новог обраћања власти Дубровника краљу Остоји, босански владар је пред посланицима Дубровачке општине у Бишћу, 23. марта 1418, издао налог кнезу Гргуру да укине царину у Попову. Истовремено, краљ Остоја издао је повељу Дубровнику, којом је записана његова одлука у погледу спорне царине.³ Хумски властелин је и даље остајао упоран у погледу своје царине, супротстављајући се и „господину краљу“ и Дубровнику, како се наводи у последњем дубровачком писму кнезу Гргуру од 26. априла исте године. Пошто су га поново подсетили на његове заклетве и обавезе као дубровачког грађанина⁴ и на услуге које су му учинили када су га „толике велике и главне погубељи и невоље биле погодиле“,⁵ Дубровчани су поручили кнезу Гргуру да ће они бити про-

¹ А. Крстић, *Писмо Дубровачке општине кнезу Гргуру Вукосалићу против царине пред Стоном (Дубровник, 1416, јануар 17)*, ГПБ 11 (2018) 93–99; исти, *Писмо дубровачких власти кнезу Гргуру Вукосалићу којим траже да укине царину пред Стоном (Дубровник, 1417, децембар 28)*, ГПБ 12 (2019) 53–61.

² М. Динић, *Дубровачки трибути (Могориш, Светодмитарски и Конавоски доходак, Провијезун браће Властковића)*, Глас СКА 168 (1935) 221 (= исти, *Из српске историје средњег века*, Београд 2003, 725); исти, *Хумско-требињска властела*, Београд 1967, 9.

³ А. Крстић, *Повеља краља Остоје којом укида царину у Попову (Бишће, 1418, март 23)*, ГПБ 10 (2017) 121–127.

⁴ Гргурићев отац, кнез Вукосав Николић је с браћом и мајком примљен у дубровачко грађанство у децембру 1392, а у новембру 1395. године кнезу Вукосаву и његовим наследницима издато је писмо о дубровачком грађанству: В. Ћоровић, *Хисторија Босне*, Београд 1940, 351–352; М. Динић, *Хумско-требињска властела*, 7–8. Стилизација писма од 28. априла 1418. указује на могућност да је у неком тренутку (вероватно пошто је преузео место свог покојног оца 1403. године), кнез Гргур Вукосалић дошао у Дубровник и лично се закleo на верност и савез са градом, када му је обновљено дубровачко грађанство.

⁵ Вероватно се мисли на уточиште које су Дубровчани пружили Николићима у пролеће 1398, у време доласка краља Остоје на власт. Затим, у септембру 1407, када се очекивао Жигмундов продор у Босну, Општина је на тражење војводе Сан-

тив онога ко је против њих, и да ће враћати „добро за добро, а зло за зло“. Ова претња преточена је у одлуку Већа умољених од 6. маја 1418. године да ни Гргур Николић, нити ико из његове области не сме долазити у Дубровник, Стон или било где на дубровачку територију, док се не укине нова царина.⁶ Таква одлука дубровачке владе постигла је свој циљ, па је тачно два месеца касније кнез Гргур Вукосалић отишао у Дубровник и тамо издао повељу о укидању царине на Заблатку пред Стоном.⁷

Извори и литература: Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 446, 538–542, 548–549, бр. 457, 561–564, 572; М. Динић, *Дубровачки трибути (Могориш, Светодмитарски и Конавоски доходак, Провиђун браће Влатковића)*, Глас СКА 168 (1935) 221; исти, *Хумско-требињска властела*, Београд 1967, 8–9 (= исти, *Из српске историје средњег века*, Београд 2003, 326–327, 724–725); В. Ћоровић, *Хисторија Босне*, Београд 1940, 415, 419–420; Р. Živković, *Tvrtko II Tvrtković. Bosna u prvoj polovini XV stoljeća*, Сарајево 1981, 69–71, 75–76; С. Мишић, *Хумска земља у средњем веку*, Београд 1996, 81–82, 226–227; Е. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranic Kosača*, Сарајево 2009, 212–216; А. Крстић, *Повеља кнеза Гргура Вукосалића којом укида царину пред Стоном ([Дубровник], 1418, јули 6)*, ГПБ 9 (2016) 21–36; исти, *Повеља краља Остоје којом укида царину у Попову (Бишће, 1418, март 23)*, ГПБ 10 (2017) 121–127; исти, *Писмо Дубровачке општине кнезу Гргуру Вукосалићу против царине пред Стоном (Дубровник, 1416, јануар 17)*, ГПБ 11 (2018) 93–99; исти, *Писмо дубровачких власти кнезу Гргуру Вукосалићу којим траже да укине царину пред Стоном (Дубровник, 1417, децембар 28)*, ГПБ 12 (2019) 53–61.

даља била спремна да прими кнеза Гргура Вукосалића, истичући своје велико пријатељство с његовим прецима и с њим лично. Такође, за време унутрашњих немира и упада Турака у Босну 1415. године, Дубровчани су допуштали „хумској господи“, укључујући и Николиће, да се с имањем могу склањати на њихову територију. Осим тога, Дубровник је показао предусретљивост према кнезу Гргуру и у новембру 1403. године. Тада му је одобрено да може поставити плочу у Стону на гроб свог оца Вукосава, који је погинуо у тадашњем дубровачко-босанском рату: В. Ћоровић, *Хисторија Босне*, 357–358, 375, 382, 415, 418; М. Динић, *Хумско-требињска властела*, 8; Е. Kurtović, *Veliki vojvoda bosanski Sandalj Hranic Kosača*, Сарајево 2009, 163, 213.

⁶ DAD, *Acta Consilii Rogatorum* I, f. 114v; М. Пуцић, *Споменици српски* I, XVIII–XIX; М. Динић, *Хумско-требињска властела*, 9.

⁷ А. Крстић, *Повеља кнеза Гргура Вукосалића којом укида царину пред Стоном ([Дубровник], 1418, јули 6)*, ГПБ 9 (2016) 21–36.

(I)

Опис писма и ранија издања

Сва четири писма која су власти Дубровника слале кнезу Гргуру Вукосалићу са захтевом да укине царину пред Стоном сачувана су у концепту дубровачког словенског канцелара Руска Христифоровића, у архивској књизи Дубровачког архива *Lettere e commissioni di Levante* 1.⁸ Писмо од 5. јануара 1418. налази се на листу 109r ове архивске књиге. Написано је канцеларијском минускулом, црним мастилом у 18 редова.⁹ Документ су раније издали М. Пуцић, *Споменици српски* I, 142, бр. 254, и Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 540–541, бр. 563. У овим издањима постоји неколико мањих ортографских одступања од оригинала,¹⁰ док смо на два већа одступања у Пуцићевом издању скренули пажњу на одговарајућим местима у тексту писма. Снимак документа из Рускове књиге и транслитерација савременом српском ћирилицом објављени су недавно у издању *Рускова књига: дубровачки ћирилички писар (1395–1423)*, Требиње – Херцег Нови 2019, 418–419, које су приредили Г. Комар и П. Ратковић. У нашем издању примењена је савремена интерпункција.

*Текст писма***

+ ѿдъ владѣцагѡ гр[а]да Дѣбровника кнеза, властель и ѡдъ
вѣсе ѡпкине |2| кнездъ Гръгѡрдъ поздравлєнкѣк. Кнеже Гръгѡре, многици
писасмо ти |3| за ѡнѡ безаконнѡ ц(а)ринѡ кою си поставиль, кога прѣво

⁸ О Руску Христифоровићу вид. К. Jireček, *Die Mittelalterliche Kanzlei der Ragusaner*, Archiv für Slavische Philologie 26 (1904), 204–206; С. Станојевић, *Студије о српској дипломатици. XIV. Дијак, граматик, Нотар, Канцелар, Номик, Логотет*, Глас СКА CVI (1923) 59–60; А. Фостиков, Н. Исаиловић, *Повеља краља Стефана Дабиче о овлашћењу Драгоју Гучетићу у вези са дугом Новака Маћедола*, ГПБ 2 (2009) 71–76, 84; Р. Михаљчић, *Повеља краља Остоје којом поново потврђује повластице Дубровчанима*, ГПБ 3 (2010) 123–131.

⁹ Захваљујем се колеги доц. др Павлу Драгичевићу што ми је љубазно уступио снимке ових докумената које је начинио у Државном архиву у Дубровнику.

¹⁰ У издању Љ. Стојановића омега (w) је замењивана словом о у речима владѣцагѡ у 1. реду, ѡвкѣкѡ у 13. и 15. реду и лѣтѡ у датуму, а код Пуцића такође у речи владѣцагѡ у 1. реду, многѡсѣрдѣно у 4. реду и лѣтѡ у датуму. Осим тога, код Пуцића је у 4. реду уместо не чинишѡ написано неѡчинишѡ, а у 10. реду смисливѡ уместо смисливѡ.

** Редакција издања и превода: Татјана Суботин Голубовић.

нѣ била никѣда, |4| молеки те многосрѣдно да тогаи не чинишь и да ю сврѣжеш да к |5| не бѣде, и к[ъ] томѣ посласмо ти испись г[оспо]д[и]на краља Остоѣ листа |6| ѣ кокъмъ си могаль видѣти крѣ хутенѣ г[оспо]д[и]на краља нѣ да бѣде |7| тѣи ц(а)рина безаконна. Я ти знашь вѣдъ тогаи колико си ѣчинишь, |8| а правишь се Дубровчанинѣ наашь и кданѣ вѣдъ наашь и да си наамъ |9| добри пригатель. Я ми правимо кѣде би се ти ѣ томѣ добрѣ сгледалъ |10| и смислилѣ, не би теи новѣцине наамъ подвизалѣ. И зато ивѣць |11| пишемо ти и молимо како пригателя и почтенѣга вѣѣтника |12| ако си вни нашѣ срѣдни кои се правишь, примивѣ вѣв листѣ сврѣзи |13| вни ц(а)ринѣ тѣи часѣ како да к нѣ, крѣ такои ми хуќемо. Юрь |14| ако тои не ѣчинишь, с нами ѣ доброй пригати встати неќшь |15| моки. Я хуќемо ѣчин[и]ти како ти смо¹¹ прѣ сегай листа писали. Я за |16| твоѣ¹² пришьстьк к[ъ] наамъ цо пишешѣ ѣ воли ти к. И знаи кне|17|же крѣ ти за тѣи ц(а)ринѣ векѣ писати неќемо.

|18| + .ѣ. кнв(а)ра .ѣ. ѣ.и.ї. лѣтѣ

Превод

+ Од владајућег кнеза града Дубровника, властеле и од све општине поздрав кнезу Гргуру. Кнеже Гргуре, више пута ти писасмо за ону незакониту царину коју си поставио, која раније никада није била, молећи те врло љубазно да то не чиниш и да је укинеш да је не буде, и затим ти посласмо препис писма господина краља Остоје, у којем си могао видети да је жеља господина краља да не буде те незаконите царине. А ти знаш колико си од тада учинио, а правиш се наш Дубровчанин и један од нас и да си нам добар пријатељ. А ми смо уверени да нам ти, када би то добро сагледао и о томе размислио, не би те новине уводио. И зато ти још пишемо и молимо те као пријатеља и поштованог савезника, ако си нам срдчан као што се правиш, примивши ово писмо истог часа укини ону царину да је не буде, јер ми тако хоћемо. Јер ако то не учиниш, нећеш моћи да останеш добар пријатељ с нама. А учинићемо (онако) како смо ти пре овог писма писали. А за твој долазак к нама, о коме пишеш, нека ти је по вољи. И знај кнеже да ти за ту царину више нећемо писати.

+ 5. јануара 1418. године

¹¹ У Пуцићевом издању последње две речи су пермутоване (смо ти).

¹² У Пуцићевом издању ова реч недостаје.

(II)

Опис писма и ранија издања

Последње дубровачко писмо Гргуру Вукосалићу против царине у Попову, од 26. априла 1418. године, налази се у књизи *Lettere e commissioni di Levante* 1, на листу 109v. Оно је такође написано канцеларијском минускулом, црним мастилом у 42 реда. Документ су такође издали: М. Пуцић, *Споменици српски* I, 143, бр. 255 и Љ. Стојановић, *Повеље и писма* I–1, 548–549, бр. 572. У овим издањима постоји више ситних ортографских одступања од оригинала,¹³ док смо на по два већа одступања у Стојановићевом и Пуцићевом издању скренули пажњу на одговарајућим местима у тексту писма. Снимак документа из Рускове књиге и транслитерација савременом српском ћирилицом објављени су и у издању *Рускова књига: дубровачки ћирилички писар*, прир. Г. Комар, П. Ратковић, 420–421.

Текст писма

+ ѿдъ владѣцагѡ гр[а]да Дѣбровника кнеза, властель и ѡдъ вѣсе
 ѡпкине |2| почтеномѡ кнезѡ Грьгѡрѡ любовно поздравлѣнькѣ. Кнеже
 Грь|3|гѡре, ти тои добро вѣшь и свѣтѡ скровно нѣ,¹⁴ крѣ си ѡдъ наасѣ
 многѡ|4|м[и]лосѣрдно, самѣ своѡмѣ главоѣ приш[ъ]дѣ, просилѣ да те
 почтимо |5| примимо и запишемѡ за нашега бр[а]та и Дѣбровчанина, и
 да те има|6|мо припорѡчена ѡ твоихѣ потрѣбахѣ, а свѣтѡкѣ ти до твоѡга
 |7| живота в[и]ти Дѣбровникѡ и нѣгѡ трѣгѡв(ъ)цѣмѣ, ѡ колико се твоѡ
 мѡкѣ |8| простире, вѣрни и сѣрдчни пригатель и до твоѡга живота на
 нѣднѡ |9| маншинѡ ни сѡпротѣвѡ нашега гр[а]да и нашега дрѣжанѣа

¹³ Као и код претходног писма, и овде је најчешће омега замењивана словом ѡ. У издањима М. Пуцића и Љ. Стојановића такав случај је у речи *владѣцагѡ* у 1. реду, *многѡмилосѣрдно* (код Пуцића *многѡ мѡлѣсѣрдно*) у 3–4. реду, *нѣгѡ трѣгѡвѣцѣмѣ* у 7. реду, *какѡ* у 16, *Бѡгѡмѣ* у 19, *згѡди* у 27, *Пришѡркѣ* у 28. и *товѡмѣ* у 29. реду. Код Пуцића иста омашка јавља се у речима *вѣрѡмѣ* и *витежѣкѡмѣ* (тамо *витежѣскѡмѣ*) у 11. и 12. реду, *чѣстнѡмѣ* у 12, *свѣтѡмѣ* у 19, *наѡчице* у 31, *почтенѡмѣ* у 37. реду, као и два пута у речима *зѡ* у 39. реду писма, а код Стојановића у речима *хѡтѣлѣ* у 10, *хѡтѣ* у 27. и *хѡкѣте* у 34–35. реду писма. Осим тога, у издању М. Пуцића у 13. реду погрешно стоји *гѡспѡдина*, у 22. реду *намѣ* и *сѣда*, а у 26. реду *Пѡповѡ*. У Стојановићевом издању у 7. реду пише *нѣгѡ*, а у 12. реду *кѡванѣкѡлиѡ*. У овом издању, где скраћенице нису разрешаване, реч *рѣченихѣ* у 33. реду написана је са *ѣ* у првом слогу, док је код Пуцића иста реч рашчитана као *речѣнѣхѣ*.

¹⁴ У Пуцићевом издању последње две речи су пермутоване (*нѣ скровно*).

не бити, |10| пааче ако тко ини хѡтѣлъ бити, а ти моголъ на всѣ твою
 |11| мокъ, да би не даль. И на всѣ тои присегалъ си вѣрѡмъ твоимъ
 вите|12|жъкъмъ и ротилъ се на с(вѣ)томъ Евангелию и на Чьстнѡмъ
 крѣсти |13| Господини да кѣшь всѣ тои вѣрно и крѣпко безъ нѣднаго
 про|14|падѣства до твоѣга прѣминѣтѣа стрѣпѣти и съхран[и]ти.
 Я съди |15| нашъ почтени приателю ѡдъ приа, а нека ли ѡдъ тогаи
 ѡвѣта |16| какѡ га записасмо мегю наами, ѡпрашамо те колике ти се
 сѣ биле |17| згодиле велике главне погивѣли и неволѣ, ѡда ти смо ѣ чемъ
 |18| ѡкрѣнили ѣ тои вѣрѣме, кѣди си кою прошню пославъ ѡдъ наасъ
 про|19|силъ рѣци наамъ, крѣ ѣ видито било Б[о]гѡм[ъ] и свѣтѡмъ,
 да те смо |20| помогли и ѡбилато к[ъ] тебѣ и кѣ твоимъ людемъ и кѣ
 всакомѣ |21| твоимѣ ѡчинили и такои мислимо до вѣка кѣ всакомѣ кои
 |22| наамъ ѡвѣтъ и вѣрностъ ѡзѣдържи. Я съди на краткѣ пише |23| ти
 знашь колико крѣтъ писасмо ти на ѡфанѣк по ѡнѣхъ |24| лѣпехъ рѣчехъ
 и ѡвѣтѣ и великои роти, мнѣкѣ како кѣ¹⁵ братѣ |25| и Дѡбровчанинѣ,
 за ѡнѣи безаконнѣ ц(а)ринѣ кою си поставилъ прѣдъ |26| нашѣмъ
 мѣстомъ ѣ Поповѣ, молекѣ да ю сврѣжешъ, а ти не |27| хѡтѣ. Паки се
 згѡди крѣ г[оспо]д[и]нѣ присвѣтли краљ Ѣстога изиде |28| ѣ Примѡрѣ
 и мегю инѣми работами за коѣ имасмо после послати |29| кѣ великости
 мѣ нарѣчисмо и за тѣи безаконнѣ, тобѡм[ъ] поставлѣ|30|нѣ ц(а)ринѣ,
 и ѡнѣ, како г[оспо]д[и]нѣ добръ и праведанъ, разевравъ и знаюкѣ |31|
 да нѣ прѣво била, тебѣ наѡчице, а прѣдъ нашѣми послѣи заповидѣ
 |32| да векѣ теи ц(а)рине не бѣде, пааче да ю ѣ всемъ сврѣжешъ, а¹⁶
 наамъ |33| по р(ѣ)ченихъ нашѣхъ послѣхъ за тои повелю подѣ своим[ъ]
 печатию |34| записа да теи ц(а)рине не бѣде ѣ вѣке. Я во сѣде видимо
 крѣ ви хѡ|35|кѣте ѣ всемъ да бѣдете сѡпротѣвъ г[оспо]д[и]нѣ кралю и
 сѡпротѣвъ |36| наамъ и ѡвѣтѣ твоим[ъ], тере тѣи безаконнѣ ц(а)ринѣ
 иѡщѣ |37| дрѣжишь. Ѣволикои говоримо тко нѣ с нама а по почтенѡмъ
 |38| ѡвѣтѣ, сѡпротѣвъ наамъ ѣс(тъ), а тко ѣ сѡпротѣвъ наамъ, а ми |39|
 сѡпротѣвъ ѣкмѣ. Добро за добро, а злѡ за злѡ мислимо |40| и хѡкѣмо
 дати.

|41| + м[ѣ]с(ѣ)ца апрѣла .кѣ. д[а]нѣ¹⁷ лѣто .ч.ѣ. и .ї.ї.

|42| лѣто ѣ Дѡбровникѣ

¹⁵ У Пуцићевом издању недостаје овај предлог.

¹⁶ У Стојановићевом издању: и.

¹⁷ У Стојановићевом издању недостаје реч д[а]нѣ.

Превод

+ Од владајућег кнеза града Дубровника, властеле и од све општине љубазни поздрав поштованом кнезу Гргуру. Кнеже Гргу-ре, ти то добро знаш и то није скривено од света, јер си од нас много-милосрдно молио, сâм својом главом дошавши (код нас), да те поштовано примимо и запишемо за свога брата и Дубровчанина, и да те подржимо у твојим потребама. Обавезао си се да ћеш до краја свог живота бити верни и срдачни пријатељ Дубровнику и нашим трговцима, колико год се твоја моћ простире, и да до краја живота ни у најмањој ствари нећеш бити против нашег града и наше државе, већ ако неко други буде хтео бити (против нас), ти то нећеш дати, колико буде било у твојој моћи. И на све то заветовао си се својом вером витешком и заклео се на Светом јеванђељу и на часном крсту Господњем да ћеш све то верно и крепко и без икакве обмане до своје смрти држати и чувати. А сада, поштовани наш пријатељу, питамо те – када су те толике велике и главне погибелји и невоље биле погодиле још од пре, а немоли од тога завета како га записасмо међу нама, да ли смо те у било чему закинули у то време, коју год да си нам молбу упутио, реци нам, јер је било видљиво и Богу и свету да смо обилато помогли и теби и твојим људима и свакоме твоме учинили, и тако мислимо довека свакоме ко се држи завета и верности према нама. А сада укратко ти пишемо, знаш ли колико ти пута писасмо на поверење, мислећи, према оним лепим речима и завету и великој заклетви, као брату и Дубровчанину, за ону незакониту царину коју си поставио пред нашим местом у Попову, молећи те да је укинеш. А ти не хтеде, па се догоди да пресветли краљ Остоја изиђе у Приморје, и међу другим пословима које смо имали да завршимо, његовом величанству поменусмо и за ту незакону царину коју си ти поставио. Он, као добар и праведан господин, разабравши и знајући да је раније није било, теби у лице, а пред нашим посланицима заповеди да те царине више не буде, већ да је сасвим укинеш, а нама, по реченим нашим посланицима, записа под својим печатом повељу о томе да те царине довека не буде. А ево сада видимо да ви у свему хоћете да будете противни господину краљу и противни нама и своме завету, јер ту незакониту царину још увек држиш. Овако ти говоримо – ко није с нама, а по поштену завету, тај је против нас, а ко је против нас, и ми смо против њега. Мислимо и хоћемо давати добро за добро, а зло за зло.

+ Месеца априла 26. дан 1418. године у Дубровнику

Дипломатичке особености

Оба писма почињу симболичком инвокацијом, после које следе типска интитулација (*Сѡдъ владуштагѡ града Дубровника кнеза, властель и ѡдъ ѡсе ѡпкине*) и инскрипција са салутацијом. Док су у писму од 5. јануара инскрипција и салутација врло једноставне и кратке (*кнезу Гръгуру поздрављєньє*), у писму од 26. априла тон обраћања је приснији (*почтєному кнезу Гръгуру любовно поздрављєньє*), вероватно с жељом да се хумски кнез одобровољи и испуни захтев за укидањем царине. Инскрипција и салутација у писму од 5. јануара 1418. идентичне су онима из претходног сачуваног дописа од 28. децембра 1417, док инскрипција и салутација из последњег писма поводом царине у Попову наликују онима из ранијих дубровачких писама кнезу Гргуру, насталим пре избијање спора око царине, као и на његовом почетку (у фебруару 1415. и јануару 1416).¹⁸ У експозитивним деловима писама подсећа се на раније односе и ток спора кнеза Гргура с Дубровником око царине у Попову. На томе се нарочито инсистира у последњем, дужем писму, где се наводе дубровачка добротинства према кнезу Гргуру и његове обавезе према граду које је преузео ступањем у дубровачко грађанство, а које је погазио увођењем незаконите царине. У писму с почетка 1418. године поново се помиње интервенција краља Остоје у корист Дубровника, о чему је било речи и у претходном писму, упућеном Гргуру Вукосалићу осам дана раније (28. децембра 1417).¹⁹ Пошто кнез Гргур није услишио писмени налог босанског краља да укине царину, о чему су га и Дубровчани обавестили шаљући му препис краљевог писма, они су се поново обратили краљу Остоји у априлу исте године. Последњим писмом Дубровчани подсећају кнеза Гргура на поновно наређење краља Остоје да укине царину и обавештавају га о повељи коју им је о томе издао (у Бишћу, 23. априла 1418).²⁰ Добијање ове повеље од краља је по свему судећи и био разлог њиховог поновног

¹⁸ Тако у писму од 20. фебруара 1415. оне гласе *почтєному кнезу Гръгуру Вљкосаликю срьдчно поздрављєньє*, а у писму од 17. јануара 1416. године *почтєному намъ приателю кнезу Гръгуру Вљкосаликю срьдчно поздрављєньє*. О инскрипцијама и салутацијама вид. С. Станојевић, *Студије о српској дипломатици*. III. *Инскрипција*, Глас СКА 92 (1913) 163–199; IV. *Салутација*, Глас СКА (1913) 200–209; Н. Исавловић, *Владарске канцеларије у средњовековној Босни*, Београд 2014, 351–365 (одбрана докторска дисертација у рукопису).

¹⁹ А. Крстић, *Писмо дубровачких власти кнезу Гргуру Вукосалићу*, 56–57.

²⁰ А. Крстић, *Повеља краља Остоје којом укида царину у Попову*, 123.

обраћања Гргуру Вукосалићу, иако су му у претходном писму поручили да му о овој ствари више неће писати. У диспозитивним деловима оба писама понавља се захтев да се спорна царина укине, с тим што се у првом од њих такође даје и (уздржана) сагласност на кнежев захтев да посети Дубровник. Истовремено, износе се упозорења и претње да ће истрајавање на деловању супротном интересима Дубровника условити контрамере и непријатељске акције дубровачких власти према хумском властелину. Ово упозорење и претња нарочито су експлицитни у последњем писму од 28. априла 1418. године. На крају оба писма налази се датум с временом издавања (дан, месец и година од Христовог рођења), док друго писмо садржи и место издавања (Дубровник).

Просопографски подаци

У претходним свескама *Грађе о прошлости Босне* већ је писано о личности кнеза **Гргура Вукосалића Николића** (ГПБ 9, 32), као и о краљу **Стефану Остоји** (ГПБ 1–12, према регистру).

Топографски подаци

У претходним свескама *Грађе о прошлости Босне* већ су објашњени топоним **Попово** (ГПБ 3, 95) и географски појам **Приморје** (ГПБ 1, 74, 79; ГПБ 3, 145).

Важнији термини и установе

У претходним свескама *Грађе о прошлости Босне* већ су објашњени термини: **кнез, кнез у Дубровнику, властела у Дубровнику, пријатељи, брат, грађанин у Дубровнику, царина, вјера витешка, заклетва верности, обитовати (се), човјек (људи), господин, краљ, краљевство, лист (листови), повеља, печат** (Т. Вуковић Драгичевић, *Библиографија важнијих термина и установа, просопографских и топографских података, који су објашњени у првих десет бројева „Грађе о прошлости Босне“*, ГПБ 10, 51–54). Ови термини објашњени су и у *Старом српском архиву* (Д. Јечменица, *Преглед објављених исправа, објашњаваних установа и појмова, просопографских и топографских података у првих десет књига Старог српског архива*, ССА 10, LVII).

Aleksandar Krstić

Institut d'Histoire

Belgrade

**DEUX DERNIÈRES LETTRES DE LA COMMUNE DE
DUBROVNIK AU KNEZ GRGUR VUKOSALIĆ SUR
L'ABOLITION DE LA DOUANE ILLÉGITIME À POPOVO**

Dubrovnik, 1418, 5 janvier

Dubrovnik, 1418, 26 avril

Résumé

Le travail présente des éditions critiques avec des traductions et enregistrements, les deux dernières des quatre lettres conservées, de la commune de Dubrovnik adressées au knez Grgur Vukosalić à l'occasion de la douane qu'il a établi sur Zablatak, à Popovo près de Ston. Les autorités de Dubrovnik ont protesté auprès du knez Grgur contre la douane mentionnée du janvier 1416, indiquant que cette douane était illégitime et qu'elle n'existait jamais auparavant, réclamant de lui à l'abolir. Ils soulignaient l'ancienne amitié avec le knez et sa famille, ainsi que le fait qu'il s'était engagé, lors de son admission à la citoyenneté de Dubrovnik, à toujours être un allié de Dubrovnik et à protéger les intérêts de ses citoyens et commerçants. Les Ragusains se sont plaint à ce sujet au roi de Bosnie Ostoja qui a ordonné l'abolition de la douane contestée et à cette occasion, le 23 mars 1418, il a délivré une charte particulière à Dubrovnik. En raison de cela, et sous la pression d'autres mesures de Dubrovnik, le knez Grgur a aboli la douane contestée, dont il a délivré une charte le 6 juillet 1418. Aussi comme les autres lettres précédentes de Dubrovnik adressées au knez Grgur Vukosalić, les lettres du 5 janvier et du 26 avril 1418 sont conservées dans son concept dans le livre d'archives *Lettere e commissioni di Levante 1* aux Archives de l'État à Dubrovnik.

Mots-clés: Knez Grgur Vukosalić (Nikolić), douane, Dubrovnik, lettre, Popovo, Ston, roi Stefan Ostoja.